

JAVÍTÓKULCS
10. évfolyam – 1. forduló

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ABC kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta, vagyis az item megoldása jó, illetve a tanuló nem oldotta meg, vagyis az item megoldása nem jó. Az első esetben az item betűjelét kell bekarikázni. Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen a javítókulcsban (ez főként az esszére vonatkozik) megadott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint a szakirodalommal igazolható jó válasz is pontot ér.

1.
 - a) Igaz
 - b) Hamis
 - c) Hamis
 - d) Hamis
 - e) Hamis
 - f) Igaz
 - g) Igaz
 - h) Igaz
 - i) Igaz
 - j) Hamis
 - k) Igaz
 - l) Igaz

12 pont

2.
 - a) A gyónás aláhúzása.
Indoklás: A gyónás keresztény, a másik két elem az iszlám vallás jellemzője.
 - b) Szvatopluk aláhúzása
Indoklás: Ő a morvák legjelentősebb uralkodója, a másik két személy német uralkodó.
 - c) Klodvig aláhúzása
Indoklás: Klodvig a Meroving család tagja, a másik kettő Karoling
 - d) kalifa aláhúzása
Indoklás: a kalifa az iszlám vallás vezetője / Mohamed utóda / a vallási vezetés világi hatalommal is párosult az első időkben az iszlám hitűeknél. A másik kettő a magyar történelemhez kapcsolódik / a kazár kettős fejedelemség hatására a korai magyar történelemben kialakult vezetői rangok
Minden helyes aláhúzás a helyes indoklással (a javítókulcsban feltüntetett egyik indoklás is elegendő) együtt egy feladatelemet ér. Egy feladatelemre 0 vagy 2 pont adható.

8 pont

3.
 - a) Magyar törzsek.
 - b) I. (Szent) István korában alapított püspökségek / püspökségek központjai
 - c) A jobbágyságra vonatkozik a felsorolás / a jobbágyság rétegződése.
 - d) Luxemburgi Zsigmond idején kerültek az előkelők/ arisztokrácia rétegébe.

4 pont

4.
 - a) Plutarkhosz
 - b) Könyves Kálmán
 - c) Nagy Lajos
 - d) Thuróczy János
 - e) Bonfini beírása
 - f) Nándorfehérvár aláhúzása

6 pont

5.
 - a) Szent István megkoronázása – aláhúzása
 - b) I. István, Imre, Gellért szentté avatása – aláhúzása
 - c) Az Aranybulla kiadása Magyarországon – aláhúzása
 - d) A német aranybulla kiadása – aláhúzása
 - e) Zsigmond és szövetségesei Lipanyánál győztek a husziták fölött. –aláhúzása

5 pont

6. a) Géza fejedelem
b) Nécsei Demeter (a neki készített mű a Nécsei Biblia)
c) Lépes György
d) Vitéz János

4 pont

7. a) az urbura / bányabér
b) arany, ezüst
Két elem megnevezése együtt jelent egy feladatelemet, s 1 pontot.
c) Felvidék
d) Erdély (a sorrend felcserélhető a c) és d) feladatoknál)
e) Csehország területéről német bányászokat
f) Torda, Dés
Két elem megnevezése együtt jelent egy feladatelemet, s 1 pontot.
g) nemesfém-monopólium
h) bányavárosok jöttek létre
i-j) (arany) forint, (ezüst) dénár, garas
Minden helyes válasz egy megoldott feladatelemet ér. Maximum 2 pont adható.
k) A felállított harmincadhelyeken harmincadvámot (tricesima) szedtetett. (Elfogadható a vám, a huszad is.)

11 pont

8. a) céh
b) levantei kereskedelem
c) nomád életmód
d) Hanza kereskedelem
e) monopólium
f) kétnyomásos gazdálkodás
g) klasszikus rabszolgaság

7 pont

9. a) román stílusú

b-c) a lébénymiklósi és a zsámbéki templom, az ócsai templom, a tihanyi altemplom, a bélapátfalvai ciszterci apátsági templom, a pannonhalmi apátsági templom
Bármely helyes válasz egy megoldott feladatelemet jelent. Maximum 2 pont adható.
d-f) ikerablakok, bélietes kapuzat, keresztboltozat aláhúzása

6 pont

10. a) Antonius – Augustus / Octavianus

b) Aetius -- Attila

c) IV. Béla – Batu kán

6 pont

támogatta az egységes (budai) súly- és mértékrendszer elterjedését, vámkönnyítésekkel segítette a hazai kereskedőket (a városok Buda szokásjogát használták, amelyet a budai Jogkönyv rögzített). (1)

A hazai kézművesség fejlesztését szolgálta a Bártfának adott vászonfehérítési monopólium, ami felvirágoztatta a felvidéki város vászonszövését. A külkereskedelem élénkítését szolgáló 1405-ös intézkedéseken kívül fontos az 1412-ben Velence ellen elrendelt kereskedelmi blokád. (hivatkozás a forrásra: Kubinyi András: A középkori Magyar Királyság. A vegyes házi királyok kora (1301-1526) = Magyarország története. 203.p.) (1)

Az uralkodó rendes bevételei kb 300-320 ezer forintot tettek ki, bár néha a félmilliót is elérték. Uralkodása alatt kilencszer vetett ki rendkívüli adót (1). A sómonopóliumból mintegy 100 ezer forintja származott. (1)

Az örökös pénziánnyal küszködő uralkodó több esetben zálogosított el városokat (pl.: szépeassági városokat a lengyel királynak 1412-ben a Velence elleni háborúhoz szükséges pénzért cserébe).(1) A kiújuló törökellenes harcok és az Európában egyedülálló végvári vonal fenntartása is komoly terheket rótt a kincstárra. (1)

Hunyadi Mátyás (1458-1490) egyik fő célja volt, hogy a jövedelmek nagy részének ellenőrzését kivonja a rendek ellenőrzése alól (1). A pénzügy és adóügy átszervezésére 1467-ben került sor. Az ország pénzügyi igazgatását a főkincstartó irányította. Mátyás a tisztség nevének módosításával (kincstartó), s azzal, a kincstartóság élére nem nemest, hanem egy budai polgárt (Ernuszt Jánost) nevezett ki, a kincstartóságot a király megbízható hivatalává alakította (1)

A királyi jövedelmek növeléséhez az adózási rendszert is megváltoztatta. A régi adófajtákra sok megye, város mentességet szerzett, s beszedésük kikerült a királyi adószedők kezéből (pl. adóbérlőké lett). Mátyás ezért a kamara haszna helyett bevezette a királyi kincstár adóját (tributum fisci regalis)(1) Az uralkodó az új adó befizetését a több privilegizált csoport számára is kötelezővé tette. (pl. kunok, jászok...)(1)

Az adószedés rendszere is megváltozott; a korábbi kapuadó helyett háztartások (a házakat jelölő füstnyílások, füstök) szerint vetette ki a kincstári adót, a füstpénzt.(1)

A háztartás lett az alapja az 1468-tól évente akár kétszer is beszedett rendkívüli adónak (segély, hadiadó) is, amelyet a háborúk költségeire fordítottak. A kincstári adót és a rendkívüli hadiadót úgy szedték be a jobbágyoktól, hogy együttes összegük évi egy forintra rúgott. (1)

Mátyás és tanácsadói eltörölték a harmincadvámot is.(1) A távolsági kereskedelem új behozatali és kiviteli vámját, a koronavámot minden kereskedéssel foglalkozó embernek fizetnie kellett. A névváltoztatással elérték, hogy a korábban szerzett vámfizetés alóli mentességek megszűntek (1).

A pénzügyi reformok eredménnyel jártak. Mátyás éves bevételét 620-630 ezer (500 ezer és 750 ezer) forint közötti összegre becsülhetjük (1) (a szakirodalmak adatai némi eltérést mutatnak!)

A külkereskedelem Mátyás korában kevés hasznot hozott. Így nem a határ menti, hanem a központi fekvésű városok gazdasága pezsdült fel.

A kb 8000 lakosú (főleg német) Buda fejlődése jelentős, polgárai körülbelül 60 iparágat űztek, s ezek közül 10-12 már céhet alkotott. (1)

Leáldozóban volt ezzel szemben a bányászat virágkora, mivel a felszín-közeli, könnyen kitermelhető nyersanyagkészletek kimerültek, és a mélyebb rétegek modern technikai felszerelések hiányában kiaknázzhatatlannak bizonyultak.(1) A csökkenő arany- és ezüsttermelést ellensúlyozta a növekvő szarvasmarha kivitel és Nyugat-Európa növekvő élelmiszerhiánya.(1)

Mátyás halála után a bevétel 200-220 ezer aranyra csökkent. (1) A pénzügyigazgatást áthatotta a korrupció (1). A gazdasági gondokat fokozta, hogy az arany-és az ezüsbányászat tovább hanyatlott. (1)

Minden helyes válaszelem egy megoldott feladatelemet, s egy pontot ér.

Maximális 14 pont akkor adható, ha legalább 14 feladatelemet (itemet) logikus szövegösszefüggésbe illesztett a tanuló a helyes történelmi szakszókincs alkalmazásával.

14 pont

Felhasznált források: A versenykiírásban szereplő irodalom

Cornell-Matthews: A római világ atlasza. Bp.: Helikon, 1999

Maróti-Horváth-Castiglione: A régi Róma aranykora, Bp.: TkvK., 1984.

Jakab György: Az ókori görög és római világ, Bp: AKG, 1993.

Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok. 2. jav. kiad. Bp.: Magyar Helikon, [1978]

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1222_aprilis_24_ii_andras_kiadja_az_aranybullat_fehervaron/

Bertényi Iván: Szent István és öröksége. Bp. Vince Kiadó, 2000.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/kr_e_31_szeptember_2_az_actiumi_csata

<http://cultura.hu/aktualis/konyves-kalman-a-muvelt-kiraly/>

https://www.mozaweb.hu/Extra-Videok-A_roman_epiteszeti_stilus-196354

Magyarország története. (Főszerkesztő: Romsics Ignác) Akadémiai Kiadó, 2007.

Draskóczy István: A tizenötödik század története, Pannonica, 2000.